

Ieder kwartaal peilen VKW Limburg en UNIZO Limburg naar het aanvoelen van de Limburgse ondernemers en bedrijfsleiders over de economische gang van zaken in de bedrijven. De resultaten van deze bevraging worden verwerkt tot één globaal cijfer: de Polsslag Ondernemend Limburg (POL).

Polsslag Ondernemend Limburg juli 2024: -4,5

Limburgs ondernemersvertrouwen stijgt maar blijft negatief

Dienstensector als enige positief gestemd, groot- en kleinhandel zwaar negatief

Productiesector maakt sterkste inhaalbeweging

Positieve tewerkstellingsprognose, vooral in groothandel, diensten en bouw

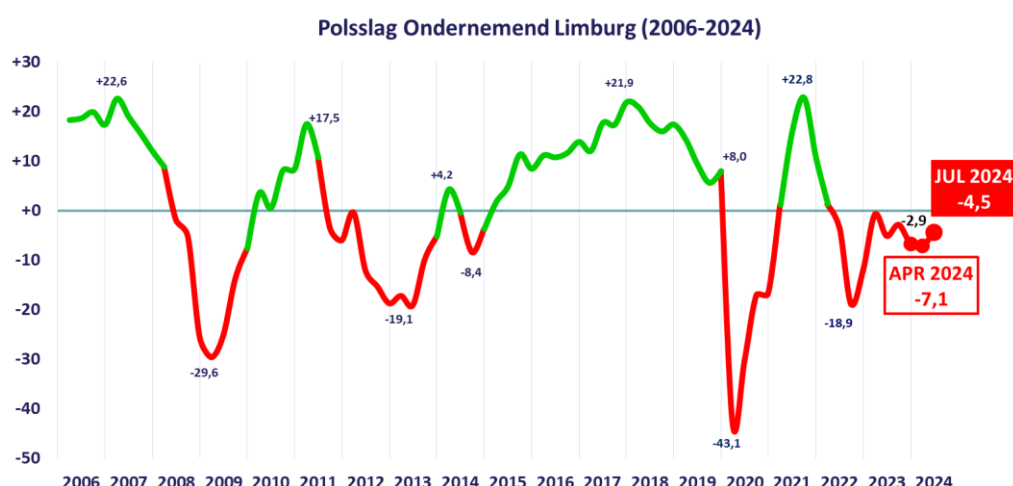
Investeringsintenties blijven haperen

KMO's (20-100 wn) en grootste bedrijven (>250 wn) meest optimistisch

Kleine bedrijven blijven het moeilijk hebben

Oproep UNIZO en VKW Limburg:

“Voor ondernemers is er geen tijd te verliezen. We hebben nood aan krachtige regeringen op Europees, federaal en Vlaams niveau die een kordaat beleid voeren en krachten bundelen om de werkkraft van ons land te vrijwaren en te versterken.”

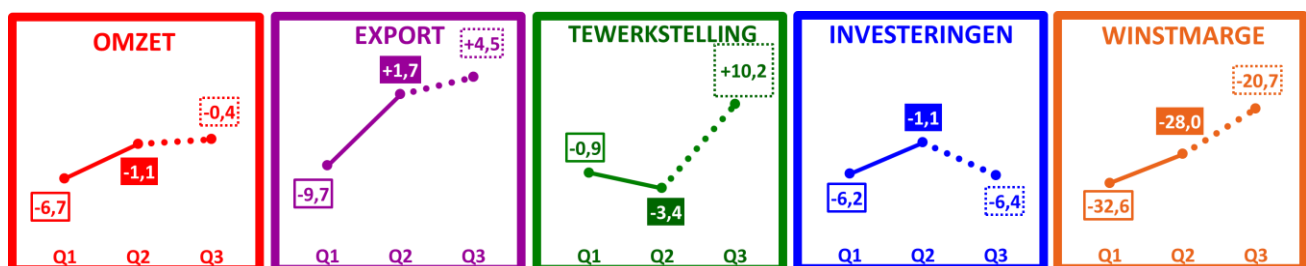

Bij de start van de zomer groeit het ondernemersvertrouwen in Limburg, maar blijft het wel negatief. Dat blijkt uit de Polsslag Ondernemend Limburg (POL), de bevraging waarmee UNIZO Limburg en VKW Limburg ieder kwartaal polsen naar het aanvoelen bij de Limburgse ondernemers over de economische gang van zaken.

Na 2 dalingen op rij zet de POL in juli 2024 weer een voorzichtige stap vooruit, van -7,1 naar -4,5. Ondanks de stijging is dit al het negende opeenvolgende kwartaal op rij dat de POL negatief rood kleurt. De negatief gestemde ondernemers behouden dus vooralsnog een lichte meerderheid. Met een evaluatiescore van -6,4 scoorde het tweede kwartaal van 2024 gelukkig wel al heel wat beter dan de zware -11,2 van het eerste kwartaal. Ook de vooruitzichten voor het komende kwartaal gaan verder vooruit, naar -2,6.

INDICATOREN

De stijging in het voorbije kwartaal is toe te schrijven aan de gunstige evoluties van vier van de vijf POL-indicatoren. De omzet, investeringen en de winstmarge stijgen maar blijven negatief, de export is de sterkste stijger en springt als eerste in het voorbije kwartaal over de nullijn (van -9,7 naar +1,7).

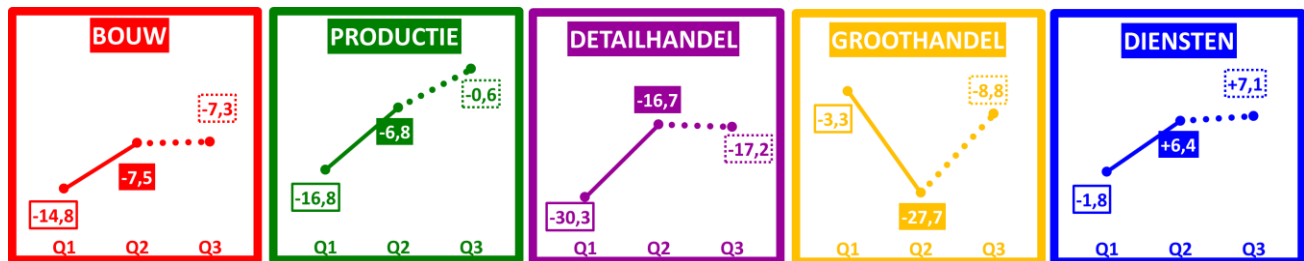

De tewerkstelling evolueerde als enige indicator negatief in het afgelopen kwartaal, maar maakt in het komende kwartaal de grootste sprong voorwaarts: naar +10,2. Concreet betekent dit dat er 23,7% Limburgse ondernemers verwachten in het komende kwartaal qua tewerkstelling te zullen groeien, daar waar 13,5% verwacht het met minder personeel te gaan moeten/willen doen. Ook de prognoses qua export (verder door naar +4,5), winstmarge en export gaan verder vooruit. Verontrustend is evenwel dat de vooruitzichten inzake investeringen voor het komende kwartaal niét verder heropleven, maar na de stijging in het voorbije kwartaal terug zakken naar -6,4. De investeringsprognose is daarmee de enige daler in het komende kwartaal.

NAAR SECTOR

Een analyse van de POL-cijfers volgens sector leert dat de dienstensector als enige voor beide kwartalen positieve cijfers kan voorleggen. De productiesector maakt in vergelijking met de voorbije 2 kwartalen een serieuze inhaalbeweging, maar blijft globaal licht negatief. Zeker nog geen algemene hoerastemming in de productie, maar wel een duidelijke verbetering ten opzichte van het begin van dit jaar. Ook de bouwsector krabbelt wat recht, maar blijft een negatieve middenmoter. De detailhandel krijgt als hekkensluiter gezelschap van de groothandel, waar het voorbije kwartaal

dramatisch geëvalueerd werd. De groothandel blijkt wel wat minder negatief vooruit, dankzij een hoge tewerkstellingsprognose. Ook in de dienstensector en de bouw worden het komende kwartaal jobs gecreëerd.

NAAR BEDRIJFSGROOTTE

Gekeken naar grootteklasse, zien we bij de grote bedrijven 2 snelheden. De **grootste bedrijven** (>250 wn.) **herpakken zich duidelijk na het sterk negatieve sentiment uit Q1** en kijken vol vertrouwen naar de zomer. Een ander beeld echter bij **hun collega's met 100 tot 249 werknemers**: in het voorbije kwartaal verbeterden de cijfers, maar vooruitblikkend naar het derde kwartaal gaan zowat alle indicatoren terug de diepvries in.

De **KMO's met 20-49 en met 50-99 werknemers** doen het op hun beurt dan weer beter, waarbij vooral de **positieve prognose voor het komende kwartaal** opvalt. De **KMO-groep met 20-49 werknemers is het meest optimistisch van alle grootteklassen**.

De kleine bedrijven blijven met **minder dan 20 werknemers** blijven dan weer **in beide kwartalen met negatieve cijfers zitten**. Voor de **kleinste bedrijven met minder dan 5 werknemers** is dat het **meest uitgesproken**: ondanks een sterke remonte van Q1 naar Q2, zet deze grootteklasse de **laagste score** neer. In het komende kwartaal is er geen verbetering te verwachten.

OPROEP

Bart Lodewyckx en Ruben Lemmens, gedelegeerd bestuurders UNIZO en VKW Limburg:

*"De verkiezingen en het bijhorende politieke theater liggen intussen ruim een maand achter ons. **Wat we nu dringend nodig hebben, is een krachtig beleid. De uitdagingen waar ons land en onze ondernemingen mee te kampen hebben zijn bekend:** van de belastingdruk en ons loonvormingsmodel, concurrentiekracht, meer activering en flexibilisering op de arbeidsmarkt, over ruimte en mobiliteit, de toekomst van onze sociale zekerheid, de ontspoorde begroting, de nood aan administratieve vereenvoudiging tot en met een groene en digitale transitie. **Die problemen zijn reëel**, en we hebben de voorbije jaren ook voldoende mogelijke en **realistische oplossingen op tafel gelegd.***

*We hebben krachtige regeringen nodig op Europees, federaal en Vlaams niveau. Regeringen die **kordaat beleid durven voeren en die in staat zijn de krachten te bundelen** om de productiviteit van ons land te vrijwaren en te versterken. Samenwerking over politieke partijgrenzen heen is hierin essentieel om een effectief en efficiënt ondernemersklimaat te scheppen. Onze verkozen*

*vertegenwoordigers moeten nu de handen ineenslaan en de behoeften van ondernemers vertalen naar concreet beleid. Vanuit UNIZO en VKW Limburg vinden we een **constructieve samenwerking tussen politiek en het bedrijfsleven** erg belangrijk. Alleen door samen te werken kunnen we de hervormingen realiseren die ondernemers ondersteunen en versterken.*

***Voor onze ondernemers is alvast geen tijd te verliezen.** De pijnpunten en behoeften zijn bekend; het komt er nu op aan om een snel en doelgericht economisch beleid te implementeren. **Ondernemers zijn namelijk de motor van onze economie.** Zij zorgen voor innovatie, werkgelegenheid en welvaart."*

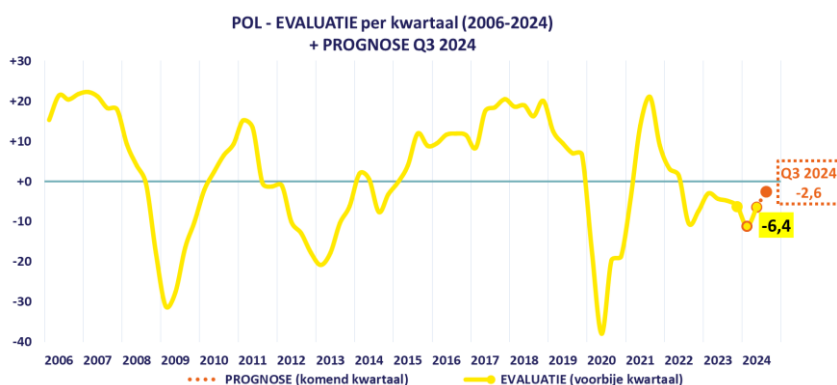
Polsslag Ondernemend Limburg algemene analyse - juli 2024

Het algemene POL-sentiment wordt zoals steeds gevormd door een combinatie van de evaluatie van het afgelopen kwartaal en de verwachtingen voor het komende kwartaal van de Limburgse ondernemers.

POL blijft negatief maar stijgt naar -4,5

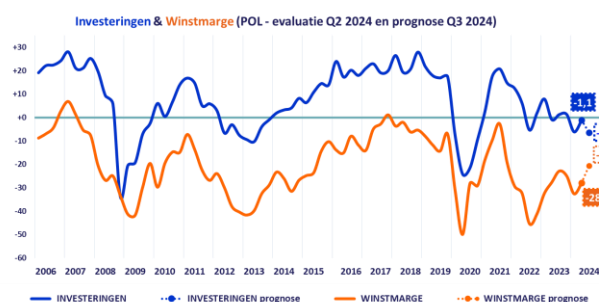
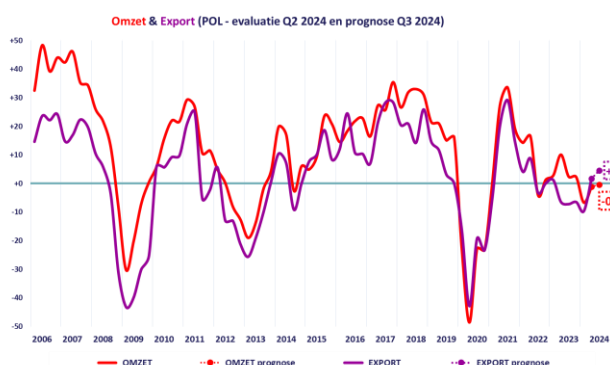
Na 2 dalingen op rij zet de Polsslag Ondernemend Limburg in juli weer een **voorzichtige stap vooruit**, van -7,1 naar -4,5. Ondanks de stijging is dit al het **negende opeenvolgende kwartaal op rij** dat de POL negatief rood kleurt. De negatief gestemde ondernemers behouden dus vooralsnog een lichte meerderheid.

Evaluatie Q1: van -11,2 naar -6,4

Met een **evaluatiescore van -6,4** scoorde het **tweede kwartaal van 2024** heel wat **beter dan** de zware -11,2 van het **eerste kwartaal**. De evaluatie zit daarmee terug op een vergelijkbaar niveau als het laatste kwartaal van 2023 (-6,2).

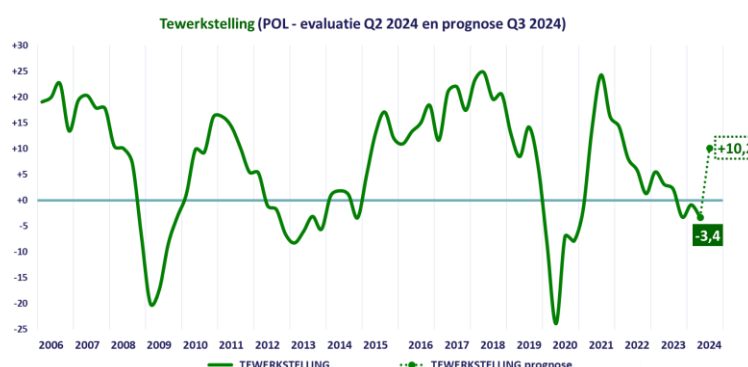
De stijging in het voorbije kwartaal is toe te schrijven aan de **gunstige evoluties van vier van de vijf POL-indicatoren**. Met uitzondering van de **tewerkstelling** (van -0,9 naar -3,4 in het voorbije kwartaal), zien we toenames op het vlak van **omzet** (-6,7 naar -1,1), **investeringen** (-6,2 naar -1,1), **winstmarge** (-32,6 naar -28,0) en vooral de **export als sterkste stijger** (-9,7 naar +1,7).

Prognose Q2: naar -2,6

Ook de **vooruitzichten** voor het komende kwartaal zetten een **klein stapje vooruit**. De prognose van **-2,6** is **vergelijkbaar met de prognose van 3 maanden geleden (-3,0)**. In vergelijking met de prognose van -7,2 in januari van dit jaar en de evaluatie van -11,2 in april, is de blik op de toekomst ondanks het minteken evenwel optimistischer te noemen.

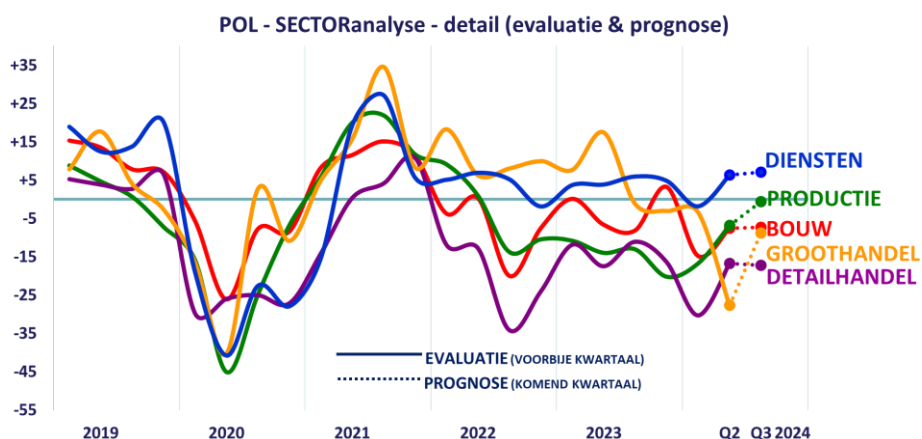
De **tewerkstelling** - de **enige indicator** die het afgelopen kwartaal negatief evolueerde – maakt in het komende kwartaal de **grootste sprong voorwaarts: naar +10,2**. Concreet betekent dit dat er 23,7% Limburgse ondernemers verwachten in het komende kwartaal qua tewerkstelling te zullen groeien, daar waar 13,5% verwacht het met minder personeel te gaan moeten/willen doen.

Ook de **winstmarge** kent een **duidelijke toename** naar -20,7, maar blijft zoals vaak sterk negatief. De prognoses qua **export** (naar +4,5) en **omzet** (naar -0,4) gaan ook verder vooruit.

Verontrustend is evenwel dat de vooruitzichten inzake **investeringen** voor het komende kwartaal **niét verder heropleven**, maar na de stijging in het voorbije kwartaal terug zakken naar -6,4. De investeringsprognose is daarmee de **enige daler in het komende kwartaal**.

SECTORANALYSE

- **DIENSTEN** van +2,1 naar **+6,7**: enige positieve sector

De **dienstensector** kan als enige voor beide kwartalen positieve cijfers voorleggen. **Met uitzondering van de winstmarge zijn bovendien ook alle POL-indicatoren positief in de 2 kwartalen.** Voor het voorbije kwartaal valt vooral de omzet (+18,0) op, al komen de investerings- en tewerkstellingsevaluaties ook beiden in de buurt van de +10. In het komende kwartaal blijft de omzet op hetzelfde hoge niveau, en krijgt daar het gezelschap van gunstige vooruitzichten op het vlak van tewerkstelling (+18,8). Investerings blijven positief, maar zakken wel lichtjes naar +5,9.

- **PRODUCTIEBEDRIJVEN** van -13,6 naar **-3,7**: flinke inhaalbeweging

Komend van -20,7 in januari, maakt de **productiesector** met een POL-score van -3,7 een **serieuze inhaalbeweging**. Het voorbije kwartaal toonde al wat verbeteringen op het vlak van omzet, export en winstmarge, maar vooral in het komend kwartaal (globale prognose van -0,6) komt de zon door de wolken. De exportverwachtingen gaan naar +12,5 en de prognoses op het vlak van omzet en investeringen landen net over de nullijn. Er is zeker nog geen algemene hoerastemming in de sector, maar wel een duidelijke verbetering ten opzichte van 2 kwartalen geleden.

STUING/verbetering		DALING/verslechtering															
TOTAAL		BOUW		PRODUCTIE		DETAIL HANDEL		GROOT HANDEL		DIENSTEN		SECTOR					
apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024				
-7,1	-4,5	-10,6	-7,4	-13,6	-3,7	-18,6	-17,0	+2,3	-18,2	+2,1	+6,7	POL					
Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	EVALUATIE			
-11,2	-6,4	-14,8	-7,5	-16,8	-6,8	-30,3	-16,7	-3,3	-27,7	-1,8	+6,4	POL - voorbije 3 maanden					
-6,7	-1,1	-16,4	-8,9	-16,7	+0,0	-22,9	-18,6	-14,3	-31,6	+13,0	+18,0	OMZET					
-9,7	+1,7	+0,0	+21,4	-10,8	+1,8	-50,0	+0,0	-16,7	-33,3	-5,4	+6,9	EXPORT					
-0,9	-3,4	-2,7	-1,8	-12,7	-12,5	-19,1	-14,0	+21,4	-5,3	+9,1	+8,1	TEWERKSTELLING					
-6,2	-1,1	-13,7	-3,0	-2,8	+0,0	-14,9	-16,3	+14,3	-10,5	-20,7	+9,3	INVESTERINGEN					
-32,6	-28,0	-41,1	-44,6	-40,8	-23,4	-44,7	-34,9	-21,4	-57,9	+5,9	-10,5	WINSTMARGE					
Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	PROGNOSE			
-3,0	-2,6	-6,4	-7,3	-10,5	-0,6	-6,9	-17,2	+7,9	-8,8	+5,9	+7,1	POL - komende 3 maanden					
+6,5	-0,4	-4,1	-7,1	+2,8	+4,7	-4,3	-23,3	+10,7	-15,8	+18,6	+15,1	OMZET					
-2,1	+4,5	+4,8	+7,1	-14,3	+12,5	+20,0	+0,0	+11,1	-33,3	+5,9	+4,0	EXPORT					
+5,7	+10,2	+11,0	+12,7	-8,5	-3,1	-8,7	-2,3	+17,9	+36,8	+13,7	+18,8	TEWERKSTELLING					
-7,2	-6,4	-17,8	-20,0	-14,1	+1,6	-17,4	-25,6	+17,9	-5,3	+1,7	+5,9	INVESTERINGEN					
-17,9	-20,7	-26,0	-29,3	-18,3	-18,8	-23,9	-34,9	-17,9	-26,3	-10,3	-8,2	WINSTMARGE					

- **BOUW** van -10,6 naar -7,4: negatieve middenmoter

Ten opzichte van de duidelijk negatieve evaluatie van het eerste kwartaal van 2024 (-14,8) krabbelt de **bouwsector** wat recht, al blijft de **evaluatie van het tweede kwartaal met -7,5 ook duidelijk negatief**. Grote schuldige daarvoor is de slechte winstmarge van -44,6, al zijn ook de omzet, investeringen en tewerkstelling negatief. De export zet positieve cijfers neer in beide kwartalen voor de bouwsector. Voor het **vierde kwartaal wordt ook de tewerkstellingsprognose duidelijk positief (+12,7)**, maar blijft het globale cijfer met -7,3 op hetzelfde niveau doordat de omzet, winstmarge en zorgwekkend genoeg ook de **investeringsplanning (-20,0) negatief** blijven.

- **GROOTHANDEL** van +2,3 naar **-18,2: sterkste terugval**

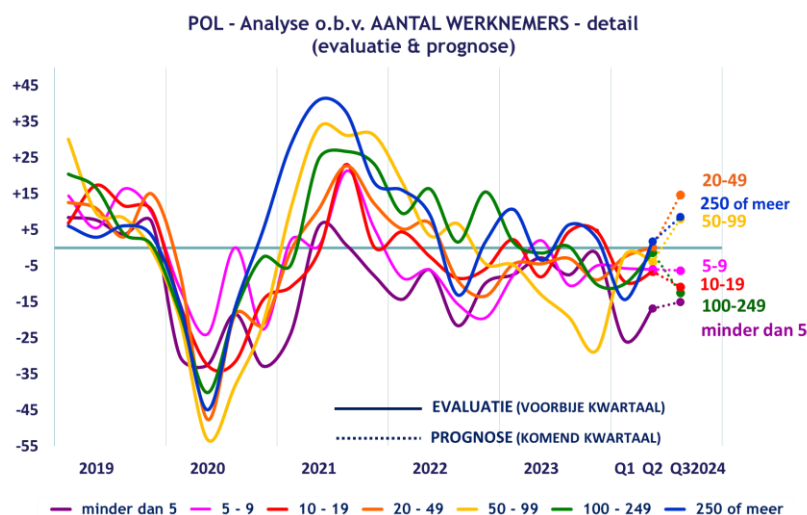
Na 3 negatief geëvalueerde kwartalen op rij, keek de **groothandel** in april optimistisch vooruit. De **terugblik op het tweede kwartaal** toont echter een heel ander verhaal: met een **globale evaluatie van -27,7**, een omzetcijfer van -31,6, export van -33,3, investeringen van -10,5 en een winstmarge van -57,9 was het voorbije kwartaal allesbehalve goed. De verwachtingen voor het derde kwartaal (globaal -8,8) zijn wat minder extreem, maar blijven evenwel **zorgwekkend voor een sector die tussen 2021 en 2023 vaak**

de beste cijfers kon voorleggen. De prognoses voor de omzet (-15,8), winstmarge (-26,3) en de investeringen (-5,3) stijgen en worden in vergelijking met vorig kwartaal alvast voor de helft minder negatief. Enige lichtpunt: de tewerkstellingsverwachting gaat naar +36,8.

▪ **DETAILHANDEL** van -18,6 naar **-17,0: hekkensluiter**

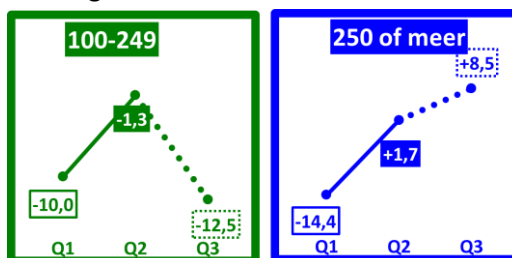
In vergelijking met de evaluatie van -30,3 van het eerste kwartaal wordt het tweede kwartaal met -16,7 globaal weliswaar minder negatief geëvalueerd, maar alle indicatoren zijn zwaar negatief voor de detailhandel. Ook de vooruitzichten voor het derde kwartaal (-17,2) tonen geen beterschap.

ANALYSE op basis van de BEDRIJFSGROOTTE

▪ **GROTE BEDRIJVEN (> 100 werknemers): twee snelheden**

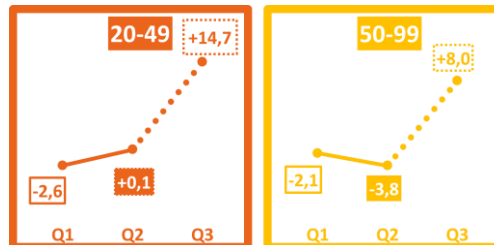
Bij de grote bedrijven zien we 2 snelheden. De **grootste bedrijven (>250 wn.) herpakken zich duidelijk na het negatieve sentiment van Q1** (-14,4), wippen in Q2 over de nullijn en kijken vooruit naar +8,5 in Q3. Afgezien van de investeringen (0,0 in beide kwartalen), de winstmarge (2x negatief) en de tewerkstelling in het voorbije kwartaal (0,0) vinden we opmerkelijk positieve indicatoren: omzet van +10 naar +20, export van +11,8 naar +29,2 en tewerkstelling naar +10 in Q3.

Een ander beeld laten **hun collega's met 100 tot 249 werknemers** zien. In Q1 was het sentiment hier met -10 ongeveer even negatief als bij de grootste bedrijven, en ook in Q2 was er een stijging merkbaar dankzij goede scores op het vlak van tewerkstelling en investeringen. **Vooruitblikkend naar het derde kwartaal gaat het sentiment echter in de diepvries**, naar -12,5. Enkel de tewerkstelling blijft nog positief (+5,9), de investeringen gaan naar 0,0 en de omzet en export maken een duikeling.

▪ **KMO's (20 tot 99 werknemers): een bank vooruit**

De **KMO's met 20-49 en met 50-99 werknemers** kennen een gelijkaardige evolutie. Het voorbije kwartaal was alvast wat beter dan het eerste kwartaal, maar vooral de **positieve prognose voor het komende kwartaal** valt op.

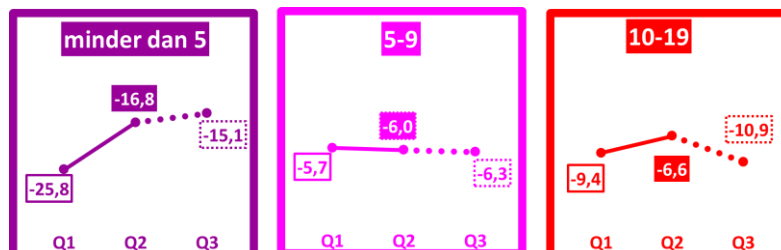

Van alle grootteklassen is **de KMO-groep met 20-49 werknemers het meest optimistisch**: in het vorige kwartaal zijn de export, tewerkstelling en investeringen al positief, en in het komende kwartaal zet de stijgende trend zich ook door qua omzet (+15,6). De exportprognose gaat naar +30,8, de tewerkstellingsprognose naar +27,3. Enkel de investeringen (-4,5) zorgen voor een kleine valse noot.

De **grotere KMO's tussen 50 en 99 werknemers** bleven in het voorbije kwartaal nog iets meer op de rem staan, maar blikken op Q3 vooruit naar een goede omzet (+15,4), tewerkstellingsgroei (+26,9) en investeringen (+23,1).

▪ **KLEINE BEDRIJVEN (<5 tot 19 werknemers): blijven het moeilijk hebben**

De drie categorieën van kleine bedrijven met minder dan 20 werknemers blijven in beide kwartalen met negatieve cijfers zitten. Voor de **kleinste bedrijven met minder dan 5 werknemers** is dat het meest uitgesproken: ondanks een sterke remonte van -25,8 in Q1 naar -16,8 in Q2, zet deze grootteklasse de **laagste score** neer. In het komende kwartaal is er geen verbetering te verwachten. Vooral de negatieve cijfers op het vlak van winstmarge, omzet en investeringen zijn hier schuldig aan.

Bij de **categorieën 5-9 en 10-19 werknemers** is het sentiment ook negatief maar iets minder **nadrukkelijk**, met dank aan enkele positieve indicatoren zoals onder meer de omzet in Q2 en de tewerkstellingsprognose voor Q3 in beide klassen.

STUJING/verbetering		DAUNG/verslechtering																AANTAL WERKNEMERS	
TOTAAL		minder dan 5		5 - 9		10 - 19		20 - 49		50 - 99		100 - 249		meer dan 250					
apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024	apr 2024	jul 2024				
-7,1	-4,5	-21,0	-15,9	-1,1	-6,1	-3,4	-6,7	2,7	+7,4	+3,9	+2,1	-11,0	-6,9	-13,2	+5,1			POL	
Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024	Q1 2024	Q2 2024			EVALUATE	
-11,2	-6,4	-25,8	-16,8	-5,7	-6,0	-9,4	-6,6	-2,6	+0,1	-2,1	-3,8	-10,0	-1,3	-14,4	+1,7			POL - voorbije 3 maanden	
-6,7	-1,1	-17,5	-22,4	+2,0	+24,4	+1,8	+11,4	-10,5	-2,2	-6,9	-7,7	+4,0	+0,0	-8,7	+10,0			OMZET	
-9,7	+1,7	-30,8	-5,6	+0,0	+15,4	-8,3	+14,3	+18,8	+11,5	-27,8	+0,0	-22,2	-18,2	-16,7	+11,8			EXPORT	
-0,9	-3,4	-15,4	-6,7	+6,1	-9,8	-1,8	-14,7	+10,5	+6,7	+17,2	+0,0	-8,0	+11,8	-4,4	+0,0			TEWERKSTELLING	
-6,2	-1,1	-25,6	-12,0	-8,2	+4,9	-3,5	-11,8	+1,8	+8,9	+17,2	+3,8	+12,0	+17,8	-8,9	+0,0			INVESTERINGEN	
-32,6	-28,0	-39,7	-37,3	-28,6	-34,1	-35,1	-32,4	-33,3	-24,4	-10,3	-15,4	-36,0	-17,6	-33,3	-13,3			WINSTMARGE	
Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024	Q2 2024	Q3 2024			PROGNOSE	
-3,0	-2,6	-16,2	-15,1	+3,4	-6,3	+2,6	-10,9	+7,9	+14,7	+9,8	+8,0	-12,0	-12,5	-11,9	+5,5			POL - komende 3 maanden	
+6,5	-0,4	-11,5	-20,0	+16,7	-4,9	+12,5	+5,9	+15,8	+15,6	+31,0	+15,4	+4,0	-17,6	-6,8	+20,0			OMZET	
-2,1	+4,5	-21,4	-6,7	+11,1	+7,7	+13,0	-30,8	+9,7	+30,8	+31,1	-6,3	-27,8	-27,3	-14,3	+29,4			EXPORT	
+5,7	+10,2	+1,3	-1,4	+8,5	+4,9	+3,6	+8,8	+22,8	+27,3	+3,4	+26,9	+0,0	+5,8	-4,5	+10,0			TEWERKSTELLING	
-7,2	-6,4	-26,0	-16,2	-8,5	-14,6	-7,1	-8,8	+14,0	-4,5	+0,0	+23,1	+4,0	+0,0	-11,4	+0,0			INVESTERINGEN	
-17,9	-20,7	-23,4	-31,1	-10,6	-24,4	-8,9	-29,4	-22,8	+4,5	+3,4	-19,2	-40,0	-23,5	-22,7	-16,7			WINSTMARGE	